

GELATINA DURA

Històries escamotejades dels 80

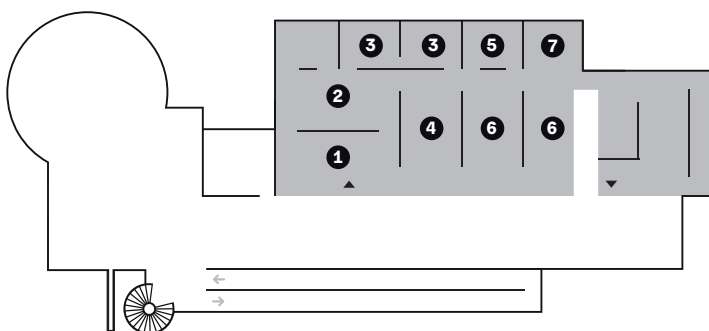
Exposició del 4 de novembre de 2016 al 19 de març de 2017

Lluís Juncosa, *Crab Broth*, 1988. Arxiu Lluís Juncosa

L'exposició *Gelatina dura* proposa una mirada sobre els anys vuitanta a l'Estat espanyol a partir de la reconsideració dels relats generats en aquest període, qüestionant-los des d'una perspectiva actual.

Edifici Meier. Planta 0

- 1** La memòria oblidada. L'omissió del passat recent
- 2** Els angles cecs. De les lluites autònomes a la institucionalització democràtica
- 3** De la granota blava al coll blanc. De la desarticulació dels moviments obrers al neoliberalisme
- 4** Al barri dels meus somnis. De l'urbanisme ferotge a la ciutat espectacle
- 5** Els bells vençuts. De drogues i presons
- 6** Les lletres arrabassades. La contracultura versus la institució art
- 7** L'estat gasós. L'alteritat

EL RELAT OFICIAL DELS ANYS VUITANTA

va advocar per una instauració de la democràcia que va prioritzar la necessitat per damunt de la raó, i que va consolidar una visió que privilegiava el futur abans que l'anàlisi del passat recent. La construcció del relat oficial va obviar qualsevol consideració crítica sobre aquesta filiació amb el poder franquista i es va projectar en l'oblit i la desmemòria. Els partits polítics van utilitzar la cultura com un element propagandístic de gran potencial. La cultura entesa com un acte celebratori, festiu, no era sinó una forma instrumentalitzada que ofería la imatge d'un país amb una joventut activa, dinàmica, a la moda; d'un país que havia superat una etapa grisa i que contemplava el futur amb propostes creatives, amb una energia aparentment renovadora.

Aquest projecte s'articula al voltant del període comprès entre 1977 i 1992, tot i que en algunes ocasions transcendeix necessàriament els seus propis límits. Aborda una sèrie d'esdeveniments històrics d'ordre social, polític i econòmic, alhora que presenta el treball d'alguns grups, activistes culturals i artistes que es van posicionar en la subversió o el dissentiment, i que entronquen amb unes actituds de refutació, ironia i qüestionament. L'exposició presenta films, documentals, programes de televisió, revistes d'opinió, còmics, fanzines, treballs artístics i també exercicis antiartístics, entre d'altres materials, on s'entrellacen aspectes estètics i sociopolítics, per oferir possibles aproximacions a una etapa fascinant de la nostra història recent i a la nostra pròpia actualitat. *Gelatina dura* s'articula, doncs, a partir de set relats possibles que inevitablement s'entrecreuen al llarg del recorregut.

La memòria oblidada. L'omissió del passat recent tracta de la dissolució del passat immediat en l'imaginari col·lectiu. Després de la fi de la dictadura es va optar per un passar pàgina tenyit d'esperança de futur, articulant una democràcia basada en el consens i dissenyada com una operació de modernitat i internacionalització. *Informe general* (1976) de Pere Portabella obre l'exposició i planteja el pas d'una dictadura a un Estat de dret a partir de les intervencions de personatges clau del moment. Es presenten obres com *143.353 (los ojos no quieren estar siempre cerrados)* (2010) de Marcelo Expósito, que contraposa les nocions de modernitat i colonialisme en l'imaginari espanyol amb l'exhumació a les fosses de la memòria històrica; *El Camp de la Bota* (2004) de Francesc Abad, un projecte de recuperació de la memòria col·lectiva i una interrogació sobre la violència dels silencis polítics; o còmics sobre l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer de 1981. *Después de...* (1981), dels germans Bartolomé, serveix de pont entre aquest relat i el següent.

Els angles cecs. De les lluites autònomes a la institucionalització democràtica aborda les lluites dels grups autònoms, alguns provinents de la clandestinitat i d'altres sorgits sota els auspicis de la nova democràcia, però tots participant de la necessitat de renovació i de canvi. En especial, aquesta secció examina com les seves reivindicacions es van anar diluint o reconfigurant en una nova institucionalització que, alhora que impulsava canvis, marginava o neutralitzava una gran part d'actituds crítiques. El col·lectiu Video-Nou (1977-1983) és un bon punt de partida per a aquesta reflexió, ja que va articular noves formes socials comunitàries, tot i que, com a eina contrainformativa, va quedar desarticulat arran de la creació d'estructures socials democràtiques que van suplantar aquest rol i van desplaçar el poder a la centralitat. Les filmacions de les Jornades Llibertàries s'acompanyen amb documentació sobre el declivi dels moviments llibertaris. El documental *La Transición* que va emetre TVE és replicat per *No haber olvidado nada* (1997) de Gabriel Villota, Fito Rodríguez i Marcelo Expósito. També es presenten comentaris sobre el procés constituent i les eleccions democràtiques.

De la granota blava al coll blanc. De la desarticulació dels moviments obrers al neoliberalisme planteja un recorregut per la desarticulació dels moviments i les lluites obreres, els efectes dels Pactes de la Moncloa (1977) i la reconversió industrial en la configuració de polítiques econòmiques neoliberals. Les fotografies de dones treballant a les fàbriques i temporers que marxaven a veremar a França, fetes per Colita, comparteixen espai amb el film de Joaquim Jordà *Numax presenta* (1980) sobre el fracàs d'un intent d'autogestió dels treballadors d'una fàbrica. El film *Lunes negro. Atocha 55* (1977) de Tino Calabuig revela la relació entre l'atemptat contra el despatx dels advocats laboralistes d'Atocha i la vaga dels treballadors del transport, així com les vinculacions amb el sindicat vertical, que aleshores encara existia. L'especial «La crisis» de la revista *Butifarra!* conviu amb *La memoria interior* (2002) de María Ruido, una reflexió sobre les polítiques migratòries de l'Estat espanyol a través del relat de la història de la família de l'autora.

Al barri dels meus somnis. De l'urbanisme ferotge a la ciutat spectacle presenta la ciutat com un espai de lluita i de reivindicació dels seus habitants, i les grans transformacions urbanístiques motivades pels esdeveniments de 1992. S'hi inclouen des de les lluites veïnals en barris com Can Serra, a la zona del Besòs, fins als pasquins i proclames d'Agustín Parejo School, o les *Arquitecturas prematuras* d'Isidoro Valcárcel Medina, al costat del treball de Muntadas *City Museum* (1992), una reflexió sobre l'espai públic i la ciutat com a spectacle, convertida en parc temàtic; o *Sin ir más lejos* (1992) de Rogelio López Cuenca, que revoca les grans celebracions de 1992 a Sevilla, Madrid i Barcelona. D'altra banda, el seguiment fotogràfic minuciós de Manolo Laguillo recorre la metamorfosi de la ciutat de Barcelona des de finals dels setanta fins a l'actualitat.

Els bells vençuts. De drogues i presons aborda les drogues des de l'opció personal fins a les possibles estratègies de desactivació; els presos en lluita, o la perduració de lleis que penaven conductes i no delictes, com la Llei de Perillositat Social, vigent fins al 1989. La COPEL (Coordinadora de Presos en Lluita) va respondre a l'amnistia de presos polítics, que relegava els presos comuns, amb una estructura reivindicativa organitzada a nivell estatal, que va utilitzar el motí i l'autolesió (fotografies de Colita) com a formes de pressió. D'altra banda, el film de Laia Manresa *Morir de dia* (2010), a partir d'un projecte iniciat per Joaquim Jordà, escriu la història d'aquest període a través de l'heroïna i de quatre personatges vinculats a la cultura; s'hi inclouen poemes i dibuixos d'un d'ells, Pepe Sales, així com poemes d'Albert Subirats. El film de Manresa deixa entreveure la irrupció massiva de l'heroïna en relació amb barris marginals de la ciutat, si bé també al·ludeix al consum extensiu que se n'ha fet a les presons des de principis dels vuitanta.

Les lletres arrabassades. La contracultura versus la institució art contraposa la utilització de la cultura com a instrument polític i mercantil als exercicis de subversió i reformulació crítica de les mateixes pràctiques culturals. Si fins aleshores el país s'havia caracteritzat per l'escassetat d'institucions culturals que promoguessin l'art i la creació contemporanis, aquest buit es va intentar compensar a través d'un equipament de gran envergadura com el MNCARS, l'acord el 1986 per a la construcció d'un futur MACBA o la creació de la fira d'art ARCO. Els posicionaments antiartístics i antiinstitucionals afloren com a exercicis de refutació d'un sistema que, en nom de la modernitat i la internacionalització, persegueix l'espectacularitat. Però dins les mateixes pràctiques artístiques sorgeixen moltes veus que dissenteixen i qüestionen aquesta situació.

L'estat gasós. L'alteritat transita per l'escapisme com a arma i la creació d'un món imaginat (Zush), pel qüestionament de la incomprensió de problemes socials, ja sigui a través de la patologització, del rebuig o de la negació. *Soy gitano* (1993), de Daniel García Andújar, confronta l'article 14 de la Constitució espanyola, que propugna la igualtat dels espanyols davant la llei, amb la xenofòbia que aquesta minoria pateix quotidianament. *Habitación Europa* (1992), d'Isaías Griñolo i Angustias García, discorre entre l'Espanya sobredimensionada i els fets que expliquen o dilueixen les notícies que apareixen als diaris. El recorregut s'acaba amb la cronologia personal d'Alán Carrasco (2016) sobre aquest període i amb l'*Informe general II. El rapte d'Europa* (2015) de Pere Portabella.

Exposició organitzada i produïda pel MACBA Museu d'Art Contemporani de Barcelona

Comissària

Teresa Grandas

L'internationale

Amb el suport del Programa Cultura de la Unió Europea

Cultura

Visites guiades

(incloses en l'entrada)
Consulteu els horaris i idiomes a www.macba.cat

Activitats relacionades

Més informació a www.macba.cat

Seminari internacional

Els vuitanta a contrapèl

Dimecres 14 de desembre de 2016, d'11 a 20.30 h

Coincidint amb l'exposició, el seminari *Els vuitanta a contrapèl* presentarà alguns dels projectes desenvolupats per les institucions europees de L'Internationale, acompanyats d'estudis de cas realitzats recentment a l'Estat espanyol per una generació nascuda en aquella època, que posa en

evidència la necessitat de mirar el passat per entendre i escriure el present.

Auditori Meier. 200 places disponibles. Gratuït.
Programa complet i inscripció a www.macba.cat.
Activitat organitzada en el marc de L'Internationale.

Cicle de cinema

Els vuitanta, ficcions escamotejades

Filmoteca de Catalunya
Dates: gener-febrer 2017
Més informació pròximament a www.macba.cat

El MACBA agraeix la col·laboració d'El Periódico de Catalunya

en la presentació de l'obra *Nuevas preguntas al pueblo español por un americano ignorante* de l'artista Francesc Torres.
#GelatinaDuraTorres

Horaris

Dilluns, dimecres, dijous i divendres, d'11 a 19.30 h
Dimarts no festius, tancat
Dissabtes, de 10 a 21 h
Diumenges i festius, de 10 a 15 h

L'entrada al museu té validesa durant un mes. Activeu-la a la recepció i torneu tantes vegades com vulgueu.

MACBA

Museu d'Art Contemporani de Barcelona

Plaça dels Àngels, 1
08001 Barcelona
www.macba.cat

Segueix-nos

#GelatinaDura

Mitjans col·laboradors

CATALUNYA
RÀDIO